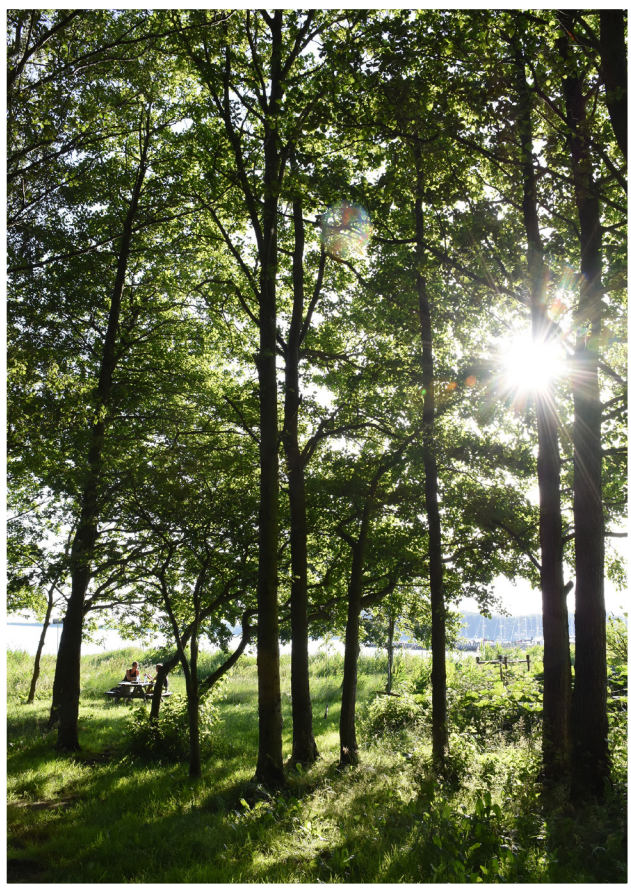

Jan Arvidsen

Mathilde Skov Kristensen

Karsten Elmoose-Østerlund

Evald Bundgård Iversen

..... KORT FORTALT

INDSIGT I SHELTERFRILUFTSLIV

INDSIGT I SHELTERFRILUFTSLIV

Udarbejdet af Jan Arvidsen, Mathilde Skov Kristensen,
Karsten Elmose-Østerlund & Evald Bundgård Iversen

Udarbejdet i samarbejde mellem Forskningsenheden Active Living &
Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund,
Institut for Idræt og Biomekanik, Syddansk Universitet

Udgivet 2020

978-87-94006-06-4 (trykt version)

978-87-94006-07-1 (pdf)

Forsidefoto: Jan Arvidsen

Tryk: Print & Sign, Odense

Indhold

5 BAGGRUND

6 RESULTATER

#1 Shelterbrugerne søger samvær og afslapning i naturen | 6

Indblik: Samvær for familier på sheltertur | 6

Indblik: Naturoplevelser for familier på sheltertur | 8

Indblik: Naturoplevelser for familier på sheltertur | 9

Indblik: Afslapning, fred og ro på shelterturen | 10

#2 Shelterfriluftsliv er særligt populært blandt familier og de veluddannede | 12

#3 Shelterfriluftsliv foregår på mange måder, men oftest bare på pladsen | 13

Indblik: Livet omkring bålet på sheltertur | 13

#4 Shelterbrugerne foretrækker at have shelterpladsen for sig selv | 15

Indblik: Møder mellem brugere af shelterpladserne | 15

#5 Sheltertypen har betydning for oplevelsen og tiltaler forskellige brugere | 18

#6 Shelterpladser kræver en god beliggenhed, samt få basale faciliteter | 20

#7 Booking og informationer om shelteret er vigtige for brugerne | 22

Indblik: Perspektiver på bookingportalen | 22

#8 De Fynske sheltere tiltrækker brugere fra hele landet | 24

25 ANBEFALINGER

26 UNDERSØGELSE

Design, case og sampling | 26

Datagenerering og analyse | 26

Centrale begreber og teoretiske forankring | 26

27 LITTERATUR OG LINKS

■ Baggrund

Rekreativt shelterfriluftsliv er i stigende grad blevet populært i Danmark, og flere og flere benytter sig af mulighederne for primitiv overnatning på de mange shelterpladser rundt om i landet. Trods de positive udviklingstendenser, er den systematiske viden om shelterfriluftsliv meget begrænset, hvilket udfordrer betingelserne for velinformeret planlægning og styring på området. For at råde bod på dette har forskningsprojektet *Udvikling af shelterfriluftsliv i Danmark - Brug, formidling og organisering* søgt at styrke vidensgrundlaget på området gennem en række studier af shelterfriluftsliv i Danmark. Den foreliggende publikation, der er en del af serien **Kort fortalt**, opsummerer de væsentligste resultater fra projektet, og giver overordnet svar på fem centrale spørgsmål:

- Hvem er shelterbrugerne?
- Hvad motiverer brugerne til shelterfriluftsliv?

- Hvilke oplevelser og gevinster giver shelterfriluftsliv?
- Hvordan bruges shelterpladserne?
- Hvilke rammer for shelterfriluftsliv foretrækker brugerne?

Derudover gives der på baggrund af projektets resultater en række anbefalinger til, hvordan der kan skabes bedre rammer for shelterfriluftsliv i Danmark.

Projektet *Udvikling af shelterfriluftsliv i Danmark* er gennemført af Jan Arvidsen, Mathilde Skov Kristensen, Karsten Elmoose-Østerlund & Evald Bundgaard Iversen i et samarbejde mellem Forskningsenheden Active Living & Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund, Institut for Idræt og Biomekanik, Syddansk Universitet. Projektet er udført i et samarbejde med Trente Mølle Naturskole, og med støtte fra Friluftsrådet, Kulturministeriets Forskningsmidler og Lokale- og Anlægsfonden.

WWW.BOOKENSHELTER.DK

Hjemmesiden www.bookenshelter.dk samler information om og bookingmuligheder af over 100 sheltere på Fyn. I 2019 blev der booket knap 18.000 overnatningsdøgn i sheltere². På portalen findes informationer om et bredt udvalg af shelterpladser, der varierer mht. sheltertype, pladsstørrelse, overnatningskapacitet, beliggenhed, tilgængelighed, faciliteter og organisering. Lidt over halvdelen af disse sheltere kan karakteriseres som traditionelle sheltere, mens de resterende er en ny type shelter, der har et mere moderne udseende, og som alle har låger og luger, der kan åbnes og lukkes efter behov. Næsten alle sheltere i området kan bookes direkte via portalen. De resterende sheltere kan enten benyttes frit og uden forudgående booking, eller de skal bestilles direkte hos udbyderen.

Resultater

Resultaterne i undersøgelsen stammer fra analyser af en spørgeskemaundersøgelse og af 8 interviews med private shelterbrugere, der har booket et shelter til rekreativt brug via bookingportalen www.bookenshelter.dk i perioden 1. april til 30. september 2018 (læs mere om undersøgelsen på side 38). Resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen¹ præsenteres som en række centrale *indsigter* (#1-8) i shelterfriluftsliv, mens resultaterne fra det kvalitative studie, via uddybende citater og beskrivelser, præsenteres som *indblik*, der nuancerer og giver en dybere forståelse af shelterfriluftsliv.

'Jeg synes, shelteret er en fantastisk måde at komme ud og være sammen på. Vi ser nogle landskaber, vi ellers ikke lige ser, og vi er der i lang tid og har ikke så mange andre muligheder for underholdning end at sanse området. Vi kommer ned i gear og bliver beskidte og ser hinanden i øjnene.' (Mand, Familier med børn)

#1 Shelterbrugerne søger samvær og afslapning i naturen

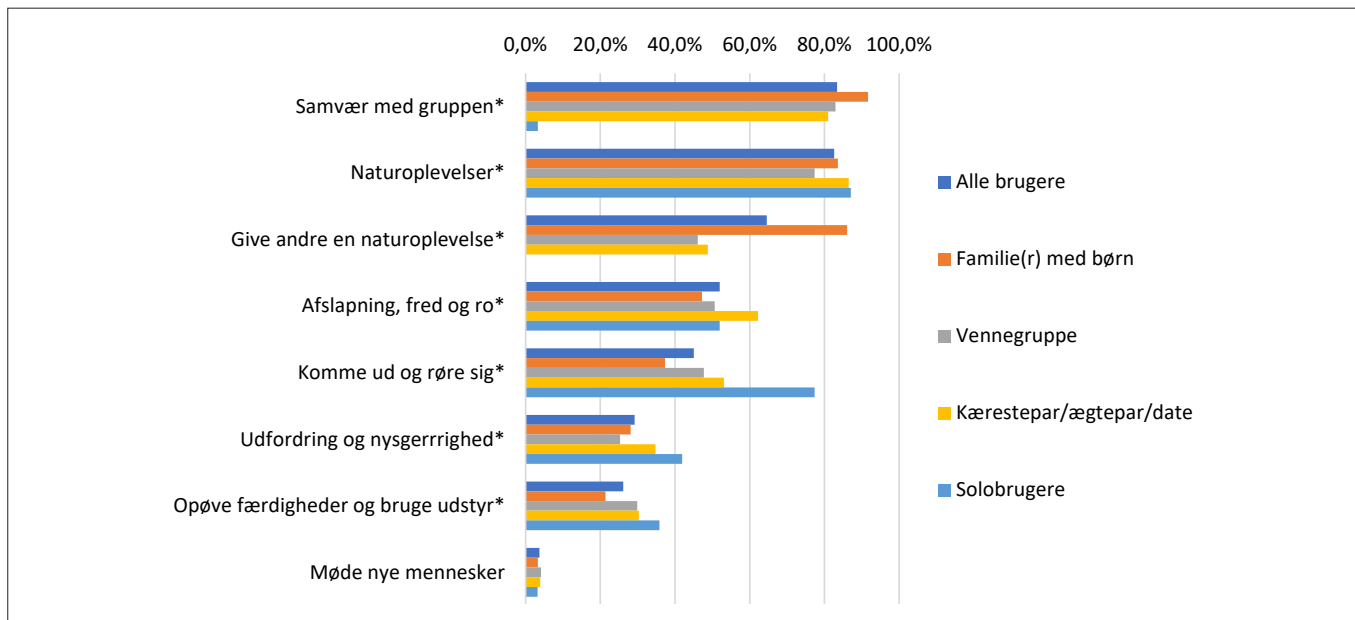
Shelterfriluftsliv dyrkes af en lang række grunde, hvor de vigtigste er at være sammen som gruppe, at opleve naturen og at finde fred og ro. Ligeledes indgår det at komme ud og røre sig, udfordring og nysgerrighed, samt det at opøve færdigheder og bruge sit udstyr også i brugerens begrundelse for at tage på sheltertur. Det at møde nye mennesker spiller en meget begrænset rolle som motiv for shelterbrugerne (se figur 1).

Indblik: Samvær for familier på sheltertur

Samvær med gruppen er et centralt motiv for de fleste shelterbrugere. For familierne handler shelterfriluftsliv om at være sammen som familie på en ukompliceret og enkel måde, hvor børnene har noget

¹ Baggrund, metoder, teoretisk grundlag, samt resultater og anbefalinger fra spørgeskemaundersøgelsen præsenteres i rapporten Arvidsen, Kristensen, Elmose-Østerlund & Iversen (2019) *Gode Rammer for rekreativt shelterfriluftsliv*.

² www.bookenshelter.dk er i 2020 blevet udvidet til også at dække sheltere på Lolland og i Fredericia.

Figur 1. Motiver for shelterfriluftsliv fordelt på brugergrupper

interessant at tage sig til, mens de voksne deltager, kigger på eller slapper af med praktiske opgaver. Selv om aktiviteterne og rollefordelingen i familien overvejende er de samme som derhjemme, så er dynamikken, rytmen og kompleksiteten i familiesamværet forandret under shelterfriluftslivet. Forældrene oplever et mindre konfliktfyldt samvær i familien, en større grad af nærvær med børnene, og at der er mere tid til at være sammen med børnene. En familiefar beskriver her én af de oplevelser, der gør at shelterfriluftsliv med familien har værdi for ham:

'Vi var nede at lege i åen igen, efter vi havde spist aftensmad. Mens jeg stod og vaskede op, så var han nede i åen, og så kunne jeg bare komme hen og være med. Så endte vi først med at være tilbage ved shelteret kl. 23.00. Det var først, da det rent faktisk blev mørkt, at vi kom tilbage. [Det var] bare helt simpelt, og vi havde det sjovt med at pjatte med vandet.' (Mand, Familier med børn)

Familiesamværet i forbindelse med shelterfriluftsliv fremhæves som harmonisk og værdifuldt. Det værdifulde

samvær i familien antager mange forskellige former, der både karakteriseres af parallelle aktivitetsspor, hvor de voksne slapper af, mens ungerne leger, og af fælles aktivitetsspor, hvor hele familien laver noget sammen. Kendetegnende for det samvær familierne beskriver på shelterturene er, at det involverer en række værdifulde samværsoplevelser. Det kan være alt fra det at skulle sove tæt sammen i shelteret, til det at løse praktiske gøremål i fællesskab. Af det følgende citat fremgår det, hvordan det at skulle sove sammen på en sheltertur bliver en værdifuld oplevelse:

'Ja, det er jo super hyggeligt, at vi alle sammen ligger der hulter til bulter, og nogle gange, når vi er mange afsted, så er det jo virkelig et puslespil, hvordan man skal ligge. [...] Ja, og så kommer de [børnene], og så skal de lige putte lidt, og så skal man lige snakke lidt.' (Kvinde, Familier med børn)

Samlet set er shelterfriluftsliv en rekreativ familieaktivitet, hvor det hjemlige og det hverdagslige praktiseres på

Foto: Jan Arvidsen

nye måder og i nye rammer, hvorved det får ny betydning som værdifuld samværsform for familien. Shelteret fungerer derfor som et midlertidigt hjem for familiesamvær, hvor praktiske hverdagslige gøremål bliver omdrejningspunkt for et basalt, men værdifuldt samvær.

Indblik: Naturoplevelser for familier på sheltertur

Naturoplevelser for såvel voksne som børn er et vigtigt motiv for familiers shelterfriluftsliv. Mulighederne for værdifulde naturoplevelser giver shelterfriluftslivet et særkende, hvormed det adskiller sig fra andre former for udendørsovernatning. Således tilbyder shelterfriluftslivet en række muligheder for at opleve naturen, der ofte ikke er tilgængelige i familiernes hverdag. Shelterfriluftsliv er – ifølge denne familiefar – mere og andet end overnatning i det fri, idet det også handler om oplevelsen af at være tæt på naturen:

I: '[...] Hvis det skal give mening at tage ud i et shelter, og lege man er ude i naturen, så skal der også være en natur man er ude i. [...] Ellers kunne vi lige så godt være på telttur i haven. [...] det er en anden oplevelse, at naturen kommer lidt tættere på.' (Mand, Familier med børn)

For familierne er børnenes naturoplevelser et væsentligt element i en vellykket sheltertur, og naturoplevelser rummer ifølge familierne en enorm bredde rent indholdsmæssigt. Et væsentligt fællestræk ved de naturoplevelser som familierne fremhæver er, at de adskiller sig fra

en række hverdags erfaringer, og det er heri, at shelterfriluftsliv har en særlig værdi. Bredden i værdifulde naturoplevelser er stor for familierne, og rummer alt fra visuelle oplevelser af landskabelig udstrækning, himmelrum og dyreliv til nære interaktioner og erfaringer med særlige landskaber, materialer og dyr. I det følgende citat glæder en familiefar sig over, hvordan hans søn er optaget af udsigten fra shelteret:

'Den første gang vi var afsted med den ældste. Der har han været 3-4 år. Han vågnede før os andre om morgenen, og lå bare imellem os og stirrede ind i skoven, og vi opdagede det kun fordi vi vågnede, og så ham ligge der. Det med at han lå vågen der, det var bare fedt, at han synes, det var så vildt. Så det [er] noget man som forældre, bliver glade over.' (Mand, Familier med børn)

Familierne fremhæver ligeledes oplevelser af dyrelivet som værdifulde, og som noget særligt som shelterfriluftslivet giver mulighed for på grund af den placering, mange sheltere har:

'[...] mange steder i skoven er der jo mange dyr. [...] om natten er det jo et andet liv der er, i skoven. Man hører lydene meget mere tydeligt. Vi havde sat en skraldespand hen til nogle bænke, [så] kom [der] ræve hen til det. Dem ser man jo normalt ikke så tæt på.' (Kvinde, Familier med børn)

Foto: Jan Arvidsen

Shelterne muliggør således rumligt – ved deres placering og halvåbne form - naturoplevelser, der for mange familier ikke er tilgængelige i hverdagen. Derudover gør turformatet, hvor familien midlertidigt flytter deres liv ud af de vante rammer, at der både tidsligt og relationelt åbnes for, at familien kan opdage naturen omkring dem. På shelterturene er der nemlig få ting, man skal nå, mens familien er afsted, ligesom familiens almindelige sociale liv er midlertidigt sat på pause, hvorfor det mest af alt handler om at være sammen som familie.

Indblik: Samvær for par på sheltertur

For parrene muliggør shelterfriluftslivet et værdifuldt samvær med hinanden, der, lige som det var tilfældet med familierne, på væsentlige måder er forskelligt fra samværet derhjemme. Både samtalerne og pauserne mellem samtalerne forandrer sig på shelterturene. Parrene oplever, at de primitive rammer omkring shelterfriluftslivet bevirker, at samtaler med hinanden fremstår med en anden nødvendighed og værdi end derhjemme. Af følgende citat fremgår det, hvordan shelterfriluftslivet åbner for nye og værdifulde samtaler:

'Vi [får] nogle andre snakke, som vi ikke får herhjemme. Herhjemme, hvor det er ret nemt at smide sig til Vild med Dans – og så er det det. Så når man ikke mere den aften. Der synes jeg helt sikkert, at vi får snakket og diskuteret [når vi er afsted]. Så jeg synes vi har nogle gode samtaler, og snakke og deler en masse. [...] Det er som om, at man er tvunget til at snakke sammen, der er ikke nogen der bare forlader samtalen. Vi er i den, og vi er tvunget til at være i den. Det synes jeg også er en positiv ting. Det kan jeg godt lide' (Mand, Par)

Parrenes samtaler forandres af at samværet flyttes til nye fysiske omgivelser. En shelterbruger forbinder – i tråd hermed – forandringen af samværet med et skifte i fysiske rammer, idet han fremhæver følgende: *'Jeg tror egentlig bare det er det, jeg tror ikke, der skal så meget til. Man er skubbet ud af sin hule, og flyttet ind i [en] anden hule'.*

Samværet forandres ikke alene af de nye rammer, men også af de aktiviteter der finder sted under shelterfriluftslivet. Shelterfriluftsliv udgøres bl.a. af en række praktiske gøremål – herunder fx madlavning, sankning af brænde, optænding af bål og opvask – der, udover i sig selv at have rekreativ værdi, former samværet og samtalerne mellem brugerne. Således forandrer fx det praktiske arbejde med at sanke brænde – ifølge én kvindelig shelterbruger – samværet og samtalerne med hendes mand på shelterturene:

'Ja, det er igen det der med at gå og så samle til bålet. Det er jo en anden måde [at være sammen på], end at sidde i en sofa. Så kan man snakke lidt, hvis man har lyst til det, men man kan også gå og så passe sin indsamling. Det er meget afslappende' (Kvinde, Par)

I det hele taget ser praktiske gøremål – der grundlæggende handler om at holde sig tør, mæt og varm – ud til at være selve omdrejningspunkt for samværet på shelterturene. Gøremålene, der ofte har hverdagslig karakter, giver samværet en form, der af brugerne opfattes som både afslappende og givende for samværet med andre. Madlavning og bålfynding er to kerneaktiviteter (se #3), som brugerne samles om og nyder hinandens selskab gennem. Udover at disse to aktiviteter – ifølge en mandlig shelterbruger – i sig selv er fornøjelige, så er den type aktiviteter ligeledes afgørende for det samvær og den stemning, som værdsættes ved shelterfriluftslivet. I det følgende forklarer den mandlige shelterbruger, hvilken betydning aktiviteterne har for ham:

'Hygge. Det er nok ikke ret meget andet. Det er hygge, og der er en vis glæde ved at arbejde med ild og mad. Og generelt, jeg elsker morgenen, når man vågner. Der har jeg altid sat min stempelkande klar. Jeg har fyldt Trangia'en med vand. Jeg har sat spritflasken. Jeg har en lighter, og jeg har lagt en pose med kaffe. Så vågne om morgenen, og det er pisse koldt udenfor. Blive siddende i soveposen, så man stadig kan nå at hælde vand op i sin Trangia, uden at kravle ud af soveposen. Så blive siddende der et par timer, så laver vi havregrød og spiser. Det gør vi altid,

*det er en tradition. Det er en del af min oplevelse. Det er den der morgen. [...] Det kan jeg godt lide, det er en sinds-
syg fed følelse, at sidde og lune sig på den første kop kaffe. [...] så sidder vi med vores telefoner, og vi snakker lidt
og vi sidder bare og vågner og mumler lidt. Det kan jeg godt lide.'* (Mand, Par)

Kendetegnede for shelterfriluftsliv er at praktiske gøremål og hverdagslige situationer – som fx at spise sin morgenmad – ofte former samværet og udgør selve den rekreative praksis. Det rekreative består derfor ikke i at eliminere alle praktiske og hverdagslige opgaver, men i at reducere hverdagslivets kompleksitet bl.a. ved – på den ene side – at flytte sig fysisk og mentalt fra de væner, opgaver og forventninger der er i hjemmet, og – på den anden side – ved at rette sin opmærksomhed mod få basale, men væsentlige gøremål. Shelteret kan derfor forstås som et midlertidigt hjem, hvor det hjemlige og hverdagslige liv og samvær kan udfolde sig i forenklet og mere ´ren´ form, som parrene finder afslappende og givende for deres samvær.

Indblik: Afslapning, fred og ro på shelterturen

Sammen med naturoplevelser og samvær med gruppen, så er ønsket om afslapning, fred og ro et vigtigt motiv for mange shelterbrugere – især i særlig grad for parrene. I tråd hermed fortæller brugerne – ligesom denne kvinde – at shelterfriluftslivet påvirker deres sindstilstand på en positiv og meget umiddelbar måde.

F: *'Hvordan kan du mærke det, at det er godt for dig?'*

IP: *'Jeg kan mærke at jeg falder til ro, og jeg kan mærke at jeg får det godt.'* (Kvinde, Par)

Shelterbrugere peger på forskellige sociale, materielle og praktiske forhold på shelterturene, der bidrager til oplevelsen af fred og ro. Aktiviteterne på shelterturene er et af de forhold, der af brugerne opleves som afslappende og rolige. Det drejer sig hovedsagligt om madlavning, arbejdet med bålet og andre prakti-

ske gøremål. Karakteristisk for gøremålene på en sheltertur er, at de opleves som relativt simple og kan foregå uden tidspres. Følgende uddrag fra et interview med en kvindelig shelterbruger kan tjene som eksempel:

'Bare det der med at skulle samle grenene sammen, og få gang i bålet, og holde det ved lige, og finde ud af at lave noget mad som man kan spise. [...] man kommer ned, slapper af, og det der med, at du skal lave et eller andet, men som ikke kræver noget [af dig]. Det er godt for ens mentale velbefindende. [...] Ja, men det er ikke noget der skal gå hurtigt. Det er hyggeligt.' (Kvinde, Par)

Oplevelsen af at der ikke i samme grad stilles krav til brugerne på shelterturene sammenlignet med hverdagslivet synes ligeledes at være en gennemgående rekreativ kvalitet ved shelterfriluftslivet. Brugere forbinder kravfriheden med en række forskellige sociale og materielle forhold lige fra fraværet af forventninger til den materielle simpelhed, der karakteriserer shelterfriluftslivet. Kombineret med den umiddelbare nødvendighed og enkelhed, der præger de konkrete gøremål på en sheltertur, så oplever brugerne – i lighed med denne kvinde – shelterfriluftslivet som et afslappende og roligt frirum:

'Jeg tror det er det der med, at alting er så primitivt, og der er ikke nogen der stiller krav til mig, når jeg er derude. [...] Jeg skal ikke tænke, jeg skal ikke opfinde nogle ting, jeg skal ikke rådgive nogen om noget som helst, jeg skal egentlig bare være til stede, og lade det ske, som der sker. Det er godt for hovedet.' (Kvinde, Familie med børn)

Gøremålene skal ses som et centralt rekreativt element i shelterfriluftslivet, der på samme tid opleves som nødvendige opgaver, der skal løses, og som afslappende aktiviteter, der giver turene en værdifuld fred og ro. På den måde er det blandt andet de praktiske gøremål, der – qua deres enkelthed og nødvendighed – gør shelterfriluftslivet afslappende, roligt og fredeligt. Særligt for familierne kan det dog – ifølge denne kvinde – være krævende at skabe denne type oplevelser.

'Så det giver sådan en [ro], selvom det faktisk er enormt besværligt at være på sheltertur med unger, det er det faktisk fordi, "nej, nu skar jeg mig på den". [...] der jo nogle ting der skal løses, og de kræver jo også noget, det gør de jo, lige som alle børn gør. Men på trods af det ... altså jeg er også træt, når jeg kommer hjem, men jeg er træt på en hel anden måde. Jeg er fysisk træt. Jeg er ikke træt oven i hovedet. [Men] det er bøvlet værd. Fordi det giver den der ro, og det giver ... det der anderledes samvær.'

(Kvinde, Familie med børn)

Udover de praktiske gøremål, simpelheden og fraværet af krav, så fremhæver brugerne naturoplevelser og herunder afstanden til andre mennesker som forhold, der bidrager til oplevelsen af fred og ro på shelterturene. For shelterbrugerne er det således afslappende at være i naturen af mindst to grunde. For det første peger brugerne på, at naturoplevelserne i sig selv har en afslappende indvirkning på dem. Det er fx udsigter, lugte, lyde, oplevelser af dyr og lignende, der synes at have en afslappende indvirkning

på shelterbrugerne. For det andet fremhæver de – i tråd med det der fremhæves i de følgende interviewuddrag – at ophold på en shelterplads i naturen virker afslappende på grund af fraværet af andre mennesker. Ofte er der de to grunde til at det er afslappende at være i naturen (naturoplevelserne og fraværet af andre mennesker)'

'Jeg synes, det var nok ude i naturen, til at man ikke kunne høre biler, man kunne ikke høre mennesker. Så det var en god oplevelse, rigtig god oplevelse. [...] Det er det der med at komme væk fra det hele, og komme ned i et helt andet gear, når man bare ved at det er én selv, naturen og så er det bare overlevelse. Det er bare at være der, være til stede, og man ikke behøver at tænke på, hvordan det menneske nu agerer, hvis jeg nu gør det her.' (Mand, Solo-bruger)

Samlet set bidrager en række sociale, praktiske og materielle forhold til at shelterfriluftsliv opleves som afslappende, fredeligt og roligt.

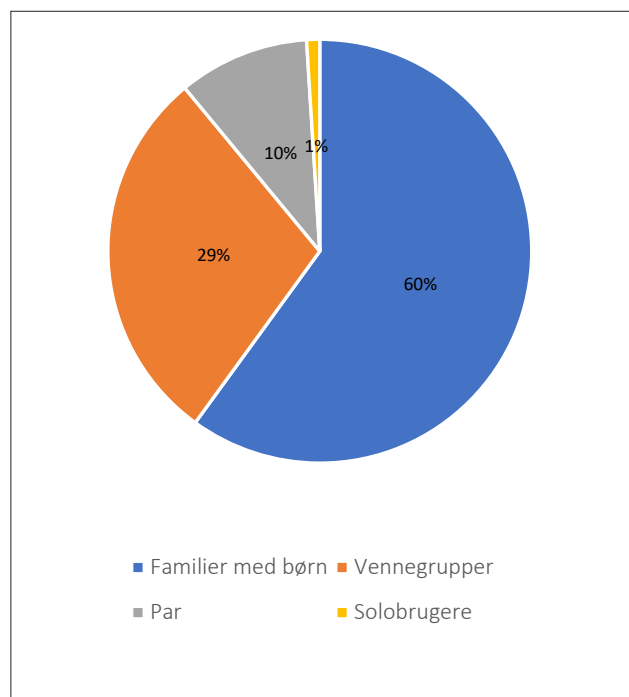

#2 Shelterfriluftsliv er særligt populært blandt familier og de veluddannede

Shelterfriluftsliv er en rekreativ friluftslivsaktivitet, der i stigende grad er blevet en del af mange danskeres fritidsliv. Særligt familier er tiltrukket af shelterfriluftslivet, men også blandt vennegrupper og par er det blevet en populær rekreativ aktivitet.

Ved knap 45% af alle shelter-besøg var der to eller færre brugere pr. booking. I knap 9 ud af 10 (87%) tilfælde var der fem eller færre brugere i gruppen ved private besøg på shelterpladserne.

Shelterpladser bookes langt overvejende af folk med en mellemlang eller lang uddannelse, og tiltrækker i lige høj grad mænd og kvinder. Blandt de voksne udgøres den største brugergruppe af de 30-49-årige (37%), mens der blandt børn og unge er flest brugere i alderen 4-12 år.

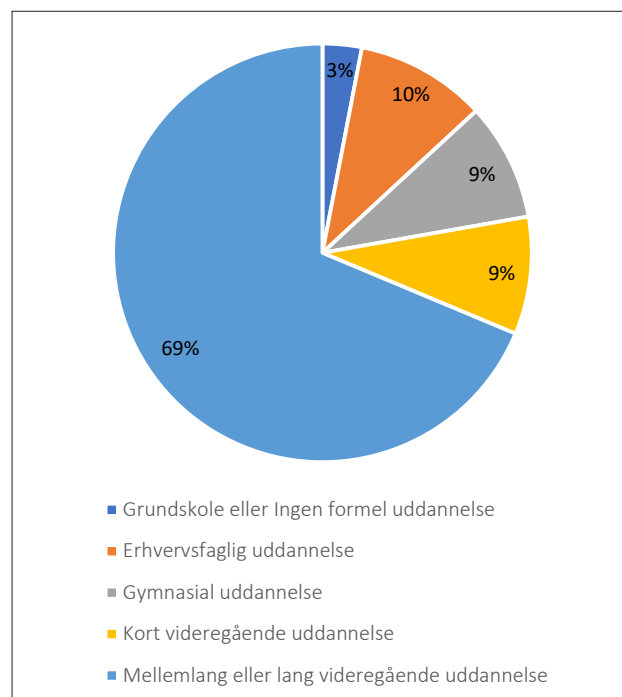

Figur 2. Shelterbrugernes gruppesammensætning

Dette afspejler, at det oftest er familier med børn, der benytter shelterpladserne. Samlet set udgør brugerne under 18 år 35% af alle shelterbrugere, mens kun 1% af brugerne er 70 år eller derover. Andelen af brugere der er født i Danmark udgør 95%.

Det er et mere enkelt liv, som giver lidt mere fokus på naturen og selskabet, fordi der er ikke så mange andre ting. Man har ikke computere med osv. [Så] man sidder bare og kigger, og nyder udsigten, snakker lidt, laver mad. Bare bruger tiden på ingenting.' (Mand, Vennegruppe)

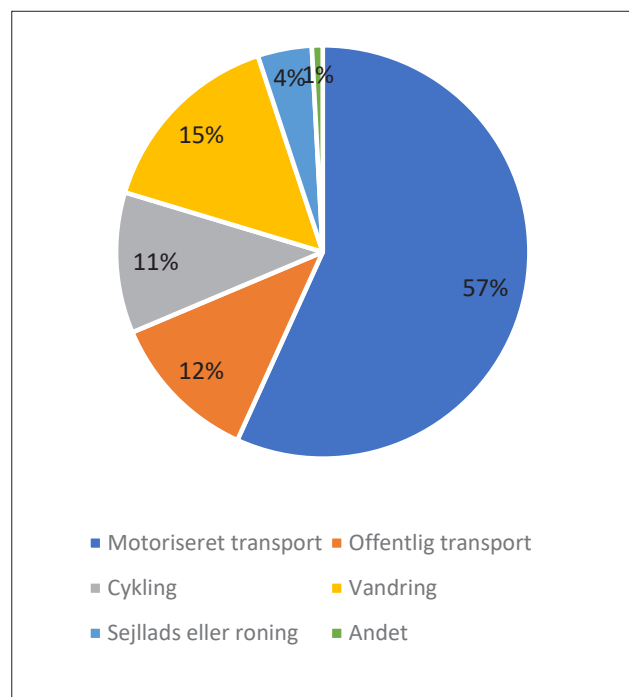

Figur 3. Shelterbrugernes uddannelsesbaggrund

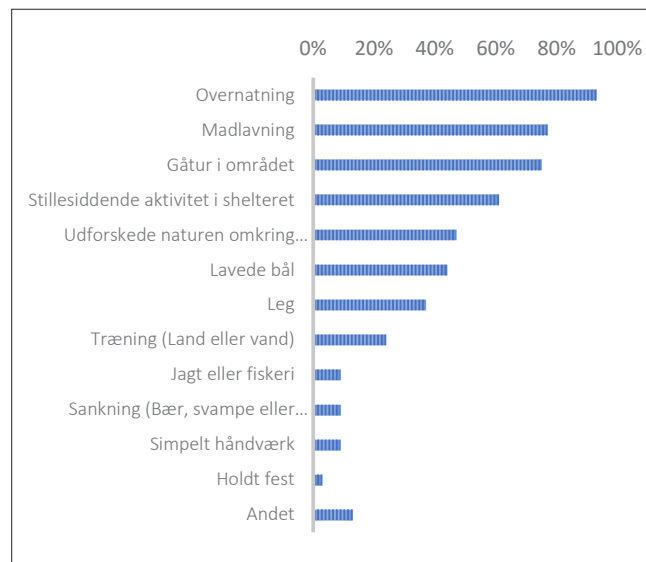
#3 Shelterfriluftsliv foregår på mange måder, men oftest bare på pladsen

Shelterfriluftsliv består af forskellige rekreative aktiviteter, der hovedsagligt foregår på og omkring shelterpladsen. De væsentligste aktiviteter er at overnatte, at lave mad og bål i det fri, at gå tur og udforske naturen omkring shelterpladsen, samt at hænge ud og være sammen i shelteret. Friluftaktiviteter som simpelt håndværk, jagt og fiskeri, svampejagt, sankning af bær og blomster er ikke særligt udbredte aktivitetsformer (se figur 5).

Shelterfriluftsliv kan betragtes som en selvstændig rekreativ aktivitet, der som oftest dyrkes uafhængigt af andre former for rekreativt friluftsliv. Dog indgår shelterfriluftsliv for nogle brugere som en integreret del af andre former for rekreativt friluftsliv, fx vandring, turcykling og kajakroning (se figur 4).

Figur 4. Transport til shelterpladsen

Figur 5. Aktiviteter på shelterpladsen

Indblik: Livet omkring bålet på shelterturen

For næsten fire ud af fem shelterbrugere er det vigtigt, at der er mulighed for at tænde bål på shelterpladsen (se #6). Bålet har flere forskellige funktioner for brugerne, når de er på shelterturen.

Bålet giver blandt andet mulighed for forskellige former for madlavning, og fungerer ofte som et supplement til et medbragt gasblus eller lignende som brugerne selv medbringer. Mens madlavning over bål for nogle brugere er ret avanceret og tidskrævende, så begrænser det sig for andre til det at riste skumfiduser. Fælles for de fleste brugere er dog, at tilberedning af mad er en vigtig og samlende aktivitet for hele gruppen på shelterturen. Følgende uddrag fra en samtale med en kvindelig shelterbruger er eksemplarisk:

F: *'Laver i altid bål?'*

I: *'Ja, altid. [...] Jamen det er fordi, vi skal have mad, og så fordi vi bare godt kan lide det der bål. [...] og så bager vi brød på bålet, og så er det bare super dejligt at sidde og kigge ind i et bål. [...] Det gør vi jo mest, når vi skal riste skumfiduser, og når nogle er i gang med at lave noget mad, så sidder vi andre rundt om og kigger på det, og hygger med det, og kan hjælpe til hist og her.'* (Kvinde, Familie med børn)

For shelterbrugere er bålpladsen et vigtigt samlingssted, der udover at danne ramme om den fælles madlavning også giver anledning til gode samtaler. Ifølge denne mandlige shelterbruger giver bålet en særlig stemning, der er befordrende for gode samtaler:

'[Jeg holder af] når det bliver mørkt, og vi sidder omkring det her bål, og sidder og snakker. [...] Der var ikke noget ved det, hvis der ikke var en bålplads. [...] Der er noget fascinerende ved at sidde og kigge på noget ild. Specielt når man sidder og snakker med nogen om gamle dage. [...] Jeg tror, man bliver mere åbne over for hinanden. Det tror jeg nok man gør.' (Mand, Venner)

Foto: Jan Arvidsen

I det hele taget er bålet stemningskabende for shelterbrugere på deres ture. Den stemning som bålet skaber, er nært forbundet med en række sanselige oplevelser af lys, varme, duft og lyd fra bålet, der – ifølge denne mandlige shelterbruger – gør bålfyring til en kerneaktivitet i shelterfriluftsliv:

'For mig er det bare vigtigt [med et bål], for det giver noget hyggelig stemning. Også at man dufter, at der er et bål, eller man kan høre, at der brænder noget. Det gør en forskel. Flammer kan noget. Man kan bare sidde og kigge på det. [...] og så skaffer det også noget varme om aftenen. [...] Det hænger sammen for mig, shelter og bålsted. Det ene går helst ikke uden det andet.' (Mand, Venner)

Udover at bålet danner en stemningsfuld ramme om madlavning, samvær og samtaler, så er bålfyring i sig selv hyggelig og afslappende aktivitet for mange brugere. Ifølge denne kvindelige shelterbruger er det både afslappende at forberede og holde gang i bålet:

'Det er noget af det, der er lækkert ved shelter: at tænde et bål, og gå og finde pinde. Man kommer helt ned i tempo. [...] Ja, det er hyggeligt. [...] Bare det der med at skulle samle grenene sammen, og få gang i bålet, og holde det ved lige, og finde ud af at lave noget mad, som man kan spise.' (Kvinde, Par)

Samlet set er livet ved bålet således en kerneoplevelse for mange shelterbrugere, der både handler om stemning, afslapning, samvær og madlavning.

#4 Shelterbrugere foretrækker at have shelterpladsen for sig selv

Sekstotres procent af shelterbrugere foretrækker at have shelterpladsen for sig selv, og 37% af brugerne er ikke interesserede i at tale med andre brugere på shelterpladsen. Dette skal ses i sammenhæng med, at shelterbrugere generelt ikke motiveres af at møde nye mennesker, når de tager på sheltertur (se #1).

'Vi vil rigtig gerne være alene på pladsen og bare hygge i hinandens selskab og i naturens ro. Vi tager på tur for bare at være os. I min hverdag er jeg altid sammen med mange andre, og derfor nyder jeg bare at være os ind imellem.' (Kvinde, Familier med børn)

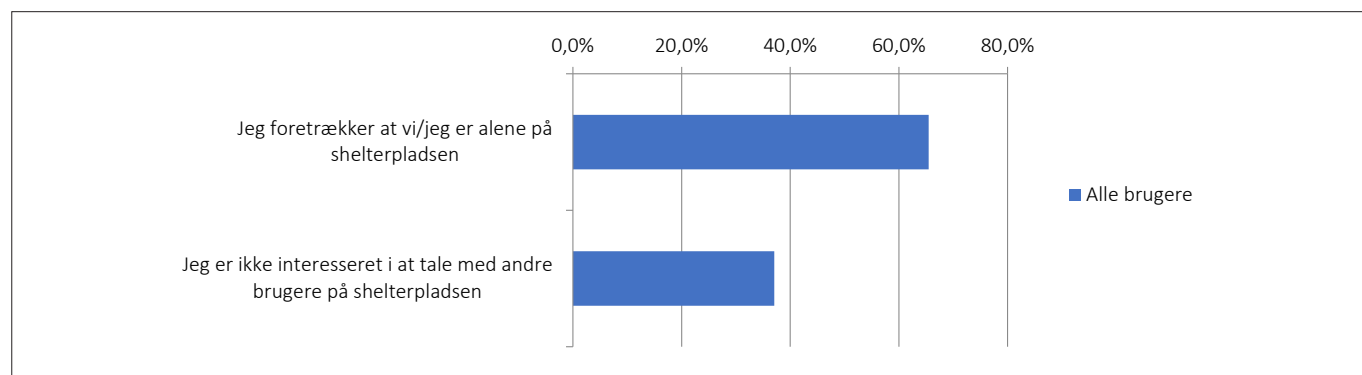
'Jeg kunne godt ønske mig, at de enkelte sheltere ligger i en vis afstand fra hinanden, så de ikke udgør en enhed. Det er rart, hvis man har behov for at være uforstyrret.' (Mand, Par)

Indblik: Møder mellem brugere af shelterpladserne

En udbredt holdning blandt brugerne er, at de værdsætter at have shelterpladsen for sig selv, når de er på sheltertur, hvilket skal ses i relation til de motiver og oplevelser, der er vigtige i forbindelse med shelterfriluftsliv. En almindelig begrundelse for ønsket om at være alene på shelterpladsen er, at shelterfriluftsliv for mange handler om tid og rum til at være sammen som gruppe. Det forhold kommer blandt andet til udtryk i følgende citat, hvor en mandlig shelterbruger begrundet sit ønske om at have shelterpladsen for sig selv.

'Det er jo fordi, så har man plads til at gøre som man vil. Så kan man have bålpladsen for sig selv. Man kan selvfølgelig godt sige, at det kan være mere socialt, hvis man har nogle andre at snakke med, men det vil jeg ikke finde attraktivt. [...] Det handler om vennerne, det handler ikke om nogle andre.' (Mand, Vennegruppe)

Om end det synes at være et gennemgående træk, at de sociale interaktioner, som brugerne søger, retter sig mod den gruppe de er afsted med, så er der også fortællinger om positive spontane møder med andre brugere på shelterpladsen. Det følgende uddrag fra et interview med en mandlig shelterbruger giver indblik i nogle af de tilfældi-

Figur 6. Andel af shelterbrugere der er helt eller delvist enige i ovenstående udsagn om forholdet til andre brugere

ge møder mellem brugere, der finder sted på shelterpladserne.

'Ja, især derude på [Sydfynsk shelterplads], der kom hele den spejdergruppe. Det var nogle halvvoksne spejdere, og dem snakkede vi med, og det var super hyggeligt. Der kom også, rimelig sent, to vandrende. En fra København og en fra Århus, som var venner, og de havde mødtes på midten [af landet], og de skulle så ud at vandre Øhavsstien. Dem snakkede vi med i en time, eller sådan noget. Drak kaffe og sådan. [...] Jeg synes det var super givende og hyggeligt lige sidde at sludre lidt. Så sad vi og snakkede med de to kvindelige vandrerne, og det var egentlig mega hyggeligt at høre om [...] hvor de er på vej hen, og hvor langt de går om dagen, hvad de spiser nu de skal være afsted i en hel uge. Bare sådan nogle halvtomme snakke, men som alligevel er lidt spændende.' (Mand, Par)

Den fremherskende holdning til at dele shelterpladsen med andre brugere under besøget er – trods eksempler på berigende møder – at det er et forhold shelterbrugere finder acceptabelt, men ikke attraktivt. Det følgende citat synes eksemplarisk for holdningen blandt shelterbrugere:

F: *'Så det er okay at møde nogle folk, men det er heller ikke noget i søger?'*

I: *'Nej, der er vi måske en lille smule navlebeskuende. Der tager vi nok bare lidt afsted vores lille familie. Men det er ikke fordi vi ligger i krig med civilisationen. Det er ikke fordi det er et problem, hvis der er andre mennesker. Men det er heller ikke fordi vi tager afsted på sheltertur, fordi vi skal ud og socialisere med nye mennesker. Fint hvis de er der.'* (Mand, Familier med børn)

Der er også eksempler på negative møder med andre mennesker på shelterpladsen. De negative oplevelser har forskellig karakter, der spænder fra direkte konflikter med andre til generende forhold, som står i vejen for de oplevelser, brugerne søger på deres shelterture. For

mange brugere handler shelterturene blandt andet om at finde fred og ro, og i nogle tilfælde kan lyde fra andre menneskers adfærd på pladsen forhindre det. Lydene kan stamme fra alt fra hygge omkring bålet over en musikafspiller til legende børn, men opleves som forstyrrende larm af de brugere, der søger fred og ro. Følgende fortælling fra en familiefar kan tjene som eksempel.

'Vi har oplevet en enkelt gang, hvor der var et kompagni af unge mænd, og et par kasser guldøl som var på tur. Men altså de fik drukket sig selv bevidstløse, så var det jo også rimelig fredeligt. Det er det eneste vi har været i nærheden af, som har været sådan en ting, hvor man sad og tænkte "årh" '(Mand, Familier med børn)

Brugernes betænkeligheder ved at skulle dele shelterpladsen med andre handler i nogle tilfælde, desuden om at brugernes egen adfærd kan virke generende for andre mennesker. Det kan fx handle om muligheden for at kunne snakke og hygge ved bålet uden at skulle tage hensyn til, at andre ønsker at sove. Eller det kan – som i det følgende eksempel – handle om ikke at skulle bekymre sig, om at ens børn forstyrrer andres oplevelser.

'Det er [det] der fylder for mig. Hvis mine unger render rundt og hujer og alt muligt. Det er fint nok, at jeg ikke kan sidde og læse, det går da nok. Det er mere den der med, at hvis man sidder i tre sheltere lige ved siden af hinanden, og mine unger er de eneste unger, der render og støjer. Så kan jeg i hvert fald stresses op over det, fordi jeg tænker, de må tage hensyn til de andre.' (Mand, Familier)

Forstyrrelser af brugernes oplevelser kan også bestå i spor fra andre brugere. Det drejer sig typisk om affald, manglende oprydning og vedligehold, for omfattende brug eller hærværk. Den type af spor fra andre brugere er blandt andet generende fordi sporene står i vejen for de naturoplevelser, som for mange er en central del af shelterfriluftslivet. Det følgende citat fra en kvindelig shelterbruger kan tjene som eksempel:

'Men det der sted nede ved Faaborg, det lå lidt for tæt på, for det blev brugt af unge mennesker, der ellers ikke vidste, hvad de skulle lave om aftenen. Der lå alt muligt affald og flød. [...] Jeg tager jo ikke ud i naturen for at kigge på dåseøl og stanniol.' (Kvinde, Par)

For nogle brugere er ønsket om at være alene på shelterpladsen forbundet med oplevelsen af at føle sig tryk og sikker. Brugere udtrykker både en generel og diffus utryghed ved at sove udendørs og en mere specifik utryghed, der handler om risikoen for at møde folk, der vil én det ondt. I det følgende uddrag beskriver en mandlig shelterbruger sine betænkeligheder ved at sove ude:

'Jeg kan huske fra de første shelterture, der var jeg sgu også en lille smule ræd. Det skal jeg da blankt indrømme, og der skulle da også en overvindelse til. Nu rører det mig overhovedet ikke. Jeg skal da blankt indrømme, at når jeg

lægger mig, så har jeg min økse og kniv liggende oppe ved siden af mit hoved, og det har jeg altid haft gjort. Det lyder lidt voldsomt, men det har jeg altid, 7-9-13. [...] Det er helt klart frygten for, at der skulle komme nogen, der ikke vil dig det godt. Det er helt klart det. [...] Dyr er jeg ikke særligt bange for. Det er helt klart tanken om, at der skulle komme nogen, som ikke har en sød hensigt. Når vi søger shelters, så søger vi altid så langt væk fra byer, som overhovedet muligt.' (Mand, Par)

Samlet set er billedet, at mange brugere i udgangspunktet ønsker at være alene med deres gruppe på shelterpladsen, hvilket i høj grad skyldes at andre brugere kan stå i vejen for oplevelser af samvær med gruppen, af naturen og af at kunne finde fred og ro. Trods ønsket om at være alene på pladsen, så har shelterbrugerne overvejende positive oplevelser af mødet med andre brugere.

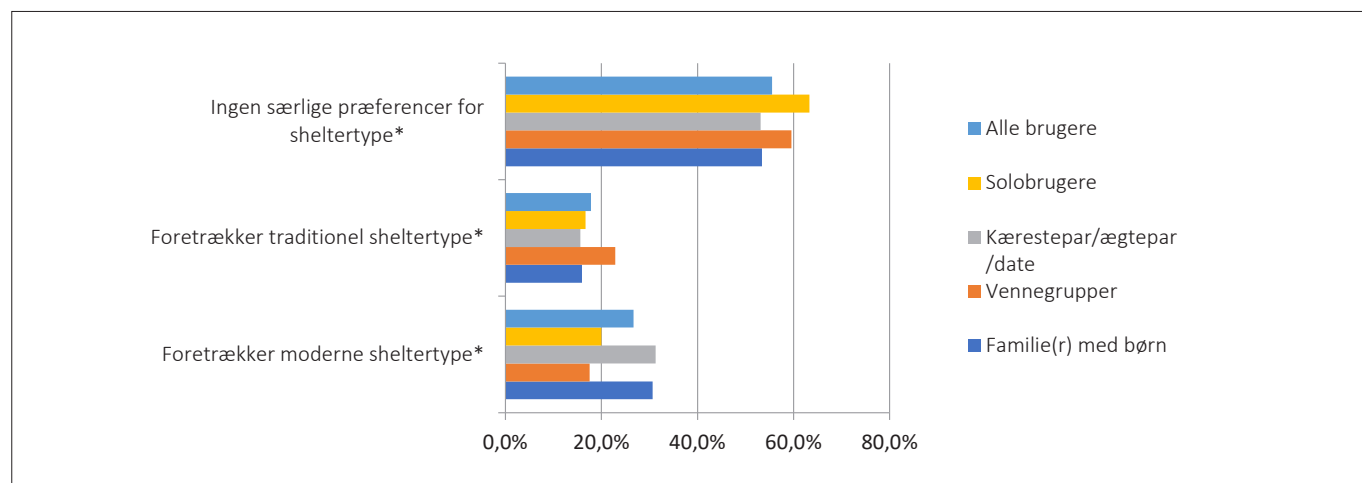

Foto: Jesper Balleby

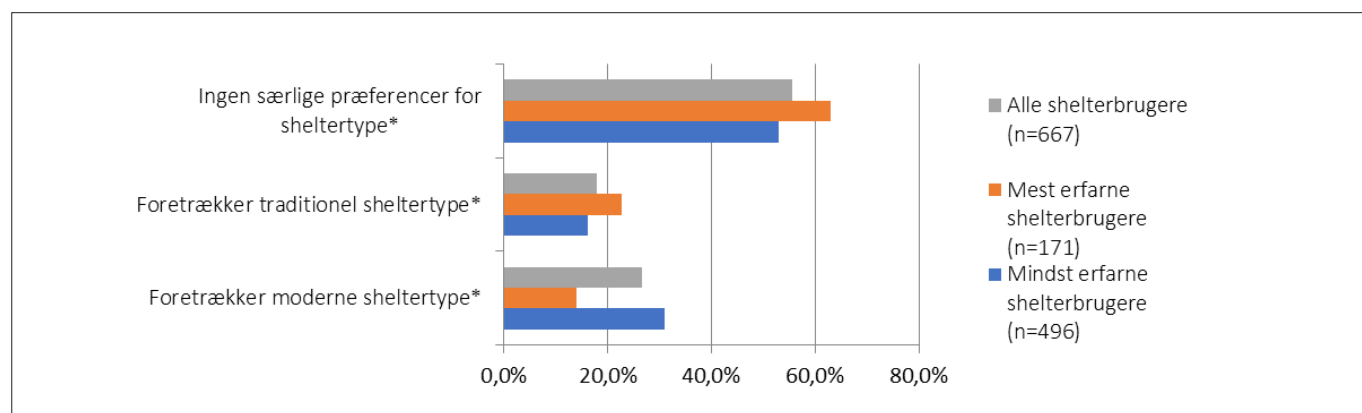
#5 Sheltertypen har betydning for oplevelsen og tiltaler forskellige brugere

Størstedelen (56%) af brugerne har ingen særlige præferencer for sheltertypen, og peger på at der er fordele ved såvel traditionelle som moderne shelletter. Godt en fjerdedel (27%) af brugerne foretrækker de moderne shel-

letter, og knap en femtedel (18%) foretrækker den traditionelle shellettype. Mens det i høj grad er familier, par og de mindst erfarne brugere, der foretrækker de moderne shelletter, så er det vennegrupper og de mest erfarne brugere, der foretrækker de traditionelle sheltere.

Figur 7. Brugernes præferencer for shellettype fordelt på brugergruppe

Figur 8. Brugernes præferencer for shellettype fordelt på erfaringsniveau

Brugerne angiver i såvel spørgeskemaet som interviewene en lang række fortrin og muligheder ved de forskellige sheltertyper, der angår både funktionelle, oplevelsesmæssige, stemningsmæssige og æstetiske kvaliteter.

Brugere der foretrækker de moderne sheltere, der har låger og luger, som kan åbnes og lukkes, fremhæver, at denne sheltertype yder effektiv og fleksibel beskyttelse mod vind, nedbør, kulde og insekter. Ligeledes peger brugerne på, at de moderne sheltertyper giver fleksible muligheder for at være både social og privat med andre brugere på pladsen, og endvidere oplever brugerne, at denne sheltertype giver trykthed i forbindelse med overnatning.

Brugere, der foretrækker traditionelle sheltere, der har en permanent åbning på forsiden, peger på, at denne sheltertype giver mulighed for en mere intens natur- og friluftoplevelse, når man er i shelteret. Ligeledes angiver brugerne, at denne simple sheltertype giver en meget autentisk friluftstemning.

Figur 9. Shelterbrugernes grunde til at foretrække den moderne sheltertype. (Foto: Jesper Balløby)

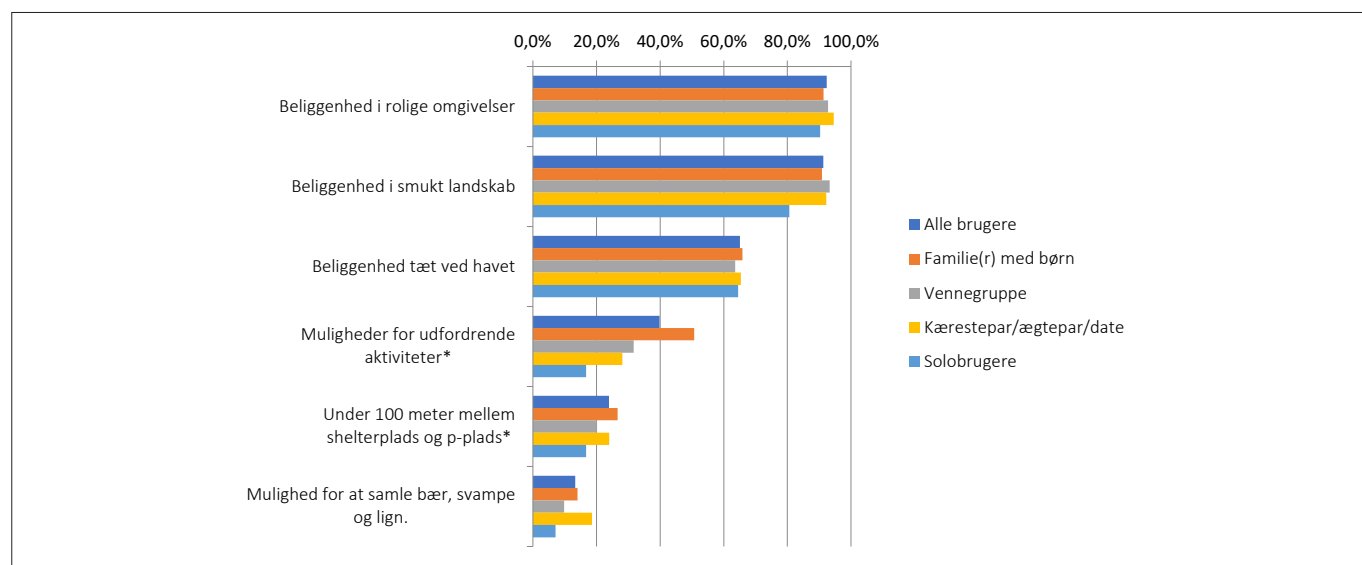
Figur 10. Shelterbrugernes grunde til at foretrække den traditionelle sheltertype. (Foto: Jan Arvidsen)

#6 Shelterpladser kræver en god beliggenhed, samt få basale faciliteter

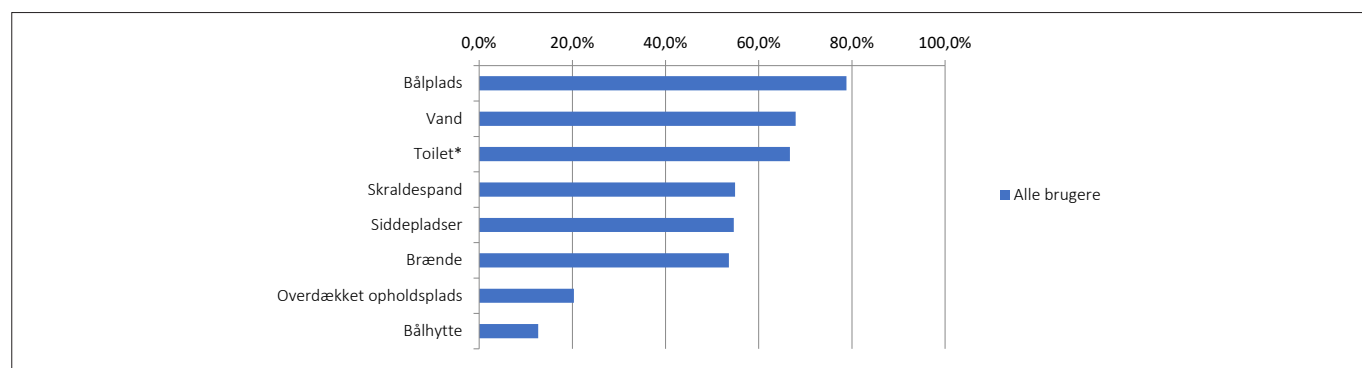
Shelterbrugerne foretrækker generelt, at shelterpladser er placeret i rolige og smukke omgivelser, og gerne med umiddelbar adgang til havet. Særligt familiegrupper foretrækker shelterpladser med mulighed for udfordrende aktiviteter. For under en fjerdedel af brugerne er det vigtigt, at bilen kan parkeres helt tæt på shelteret, omend privat motoriseret transport er den mest fremherskende transportform. Få brugere tilkendegiver, at det er vigtigt

med omgivelserne, hvor der er mulighed for at samle bær, svampe, blomster og lignende.

Generelt foretrækker brugerne en shelterplads med siddepladser, bålsted, toiletfaciliteter, skraldespand og adgang til vand og brænde. Særligt for familier og par er toiletfaciliteter i nærheden af shelterpladsen vigtige. Ligeledes er toiletfaciliteter, vand og skraldespand mest vigtige for de mindst erfarne brugere.

Figur 11. Brugernes præferencer for shelterpladsers omgivelser fordelt på brugergruppe

Figur 12. Brugernes præferencer for faciliteter på shelterpladsen

'Det vigtigste for mig er dog, at shelteret ligger afsides. At man ikke har folk rendende rundt med deres hunde fordi shelteret ligger i en lille skov omgivet af villakvarterer. Man vil gerne have følelsen af, at man er i rigtig vild natur.' (Mand, Vennegruppe)

[Det er en god plads fordi] der både er skov, som du er omgivet af, og der er vandet, og der også en kæmpe bålplads. Der er ikke så langt til toiletet. Den har både skoven og vandet.' (Mand, Vennegruppe)

'Det er for at komme ud i naturen, og stilheden. Så jeg går også efter dem, der enten ligger inde i en skov, eller ned til noget vand.' (Kvinde, Par)

Foto: Jesper Balleby

'Det er ret ufedt ikke at kunne vide sig sikker på en overnatningsmulighed når man har børn med. Derfor skal det helst kunne bookes inden. [Det var] en af grundene til vi valgte [en shelterplads på www.bookenshelter.dk]' (Kvinde, Familie med børn)

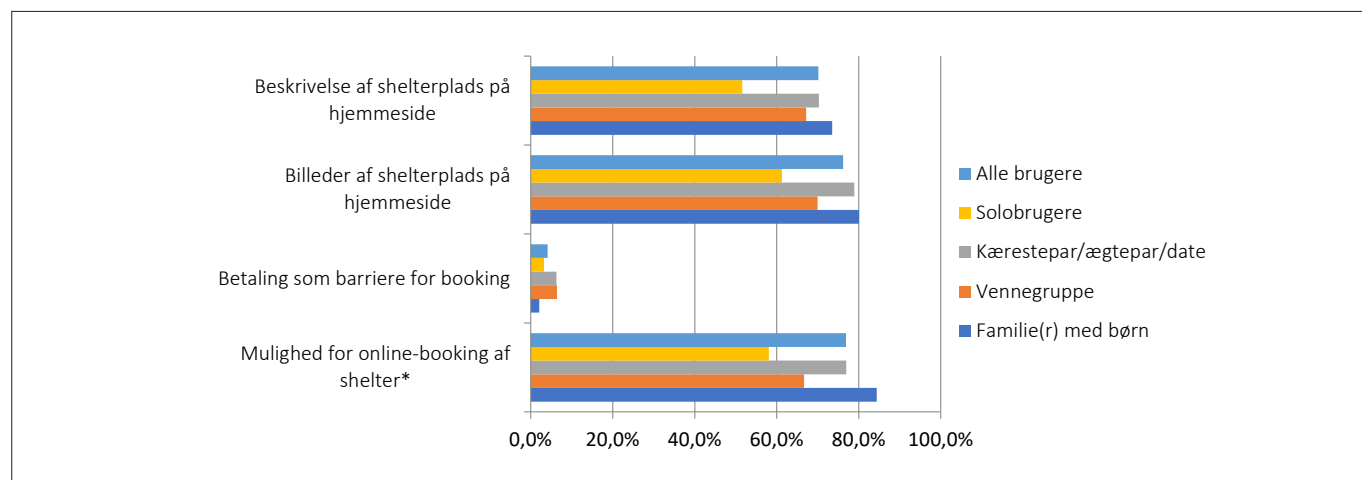
#7 Booking og informationer om shelteret er vigtige for brugerne

Hovedparten af brugerne angiver, at det er vigtigt, at shelterne kan bookes på forhånd, og særligt vigtig er denne mulighed for familierne og de mindst erfarne brugere. Brugerne værdsætter generelt tilgængelige informationer og billeder af shelterpladsen på hjemmesiden. Stort set ingen brugere opfatter det som en barriere at forhåndsbooking af shelteret koster 30 kr. pr. person pr. overnatning.

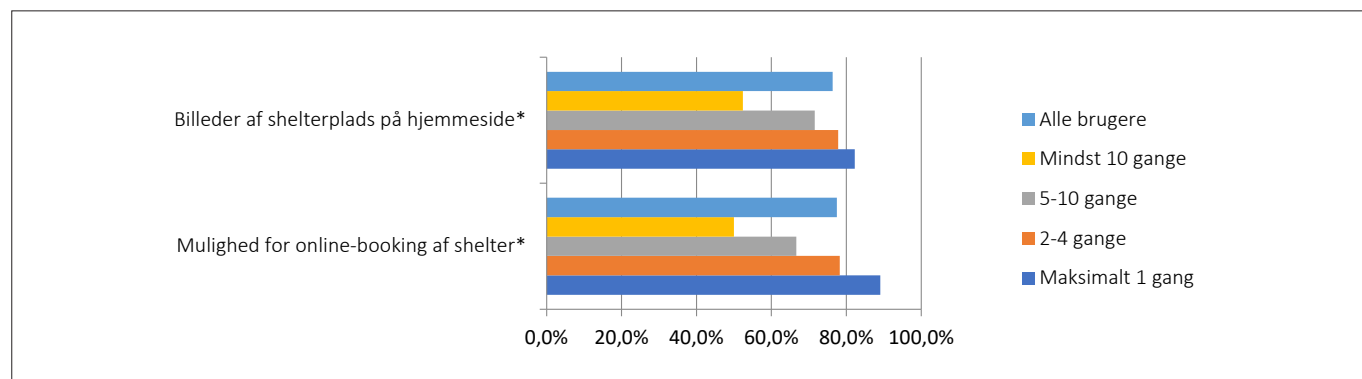
Indblik: Perspektiver på bookingportalen

Shelterbrugere er overvejende meget tilfredse med de muligheder for information og booking som portalen www.bookenshelter.dk tilbyder. Brugere er således langt overvejende enige om, at booking er en god og praktisk løsning, der forhindrer, at man risikerer at tage af sted forgæves:

'Det synes jeg er det smarte ved at kunne booke dem, så kan man komme ud og så ved man, at det her, det er til os. Vi skal ikke køre videre, for det er rigtig træls.' (Mand, Par)

Figur 13. Shelterbrugernes præferencer for informationer og bookingmuligheder fordelt på brugergruppe

Figur 14. Shelterbrugernes præferencer for informationer og bookingmuligheder fordelt på erfaringsniveau

Der angives en række sammenhænge og grunde til, at det kan være en udfordring ikke at kunne være sikker på en soveplads i et shelter, når man kommer frem. Særligt på shelterture med børn, større private grupper og mere uerfarne deltagere er muligheden for at booke shelteret på forhånd helt afgørende. For familierne og større grupper handler det om muligheden for at planlægge turen på forhånd og om at grupper – og særligt grupper med børn – er mindre fleksible i forhold til at kunne forsøge at finde alternative overnatningsmuligheder, hvis der ikke er plads i shelteret. En familiefar forklarer fx væsentligheden af at kunne forhåndsbooke ved at reflektere over, hvad der sker, hvis der ikke er plads, når de når frem. Han påpeger at: *'[...] muligheden for forhåndsbooking betyder noget, fordi jeg vandrer med børn og de ikke altid kan holde til at gå til næste plads.'*

Nogle brugere angiver sågar, at bookingmuligheden er en forudsætning for, at de tager af sted på shelterture. Særligt for nogle af de mindre erfarne brugere er shelterovernatningen i sig selv en udfordring, og en forudsætning for at tage af sted er derfor, at man ved, hvor man skal sove. En uerfaren kvindelig shelterbruger udtaler i tråd hermed: *'Jeg ville ikke tage af sted, hvis ikke jeg vidste, hvor jeg skulle sove. At sove i shelter var udfordring nok, da jeg aldrig havde sovet udenfor før.'*

For shelterbrugere der ankommer ved egen muskelkraft – fx vandring, cykling eller kajakroning – gør forhåndsbooking af shelteret, at disse brugere kan ankomme til shelteret, når de vil, uden at skulle bekymre sig over, om de kan råde over pladsen. En mandlig vandrer forklarer sin præference for forhåndsbooking sådan her:

'Når man er gående er der langt imellem shelters. Det er rart at vide, at der er plads til os og derfor kan vi også planlægge at nå frem sent og bruge mere af dagen på at gå.' (Mand, Venner)

For grupper, der bevæger sig gennem landskabet på den måde, ville det reelt ikke være en mulighed at skulle

søge et alternativt shelter, idet afstanden mellem pladserne er lang. Flere brugere gør opmærksom på, at uden muligheden for forhåndsbooking ville det være nødvendigt at medbringe et telt, en hængekøje eller udstyr til bivakopsætning³. Og i tråd hermed fremhæves det – som af denne mandlige bruger – at både booking- og informationsmuligheder via portalen giver muligheder for at planlægge ture, hvor der ikke skal medbringes så meget udstyr:

'[Hjemmesiden giver et] ret godt overblik over de shelters der var. Og så kunne jeg lave en ret detaljeret [...] gårute mellem shelters. Så jeg kunne planlægge, hvor langt jeg ville gå. Så kunne jeg bruge shelterne, i stedet for at skulle bære på et telt.' (Mand, Solobruger)

I det hele taget giver booking- og informationsportalen et værdifuldt overblik over shelterpladser i et område, hvilket – ifølge denne mandlige bruger – giver mulighed for både at planlægge og for at opdage nye shelterpladser:

'For det første synes jeg, det er fantastisk, at der er et overblik. Bare det der med [...], at man simpelthen kan se, hvad der er. Det er det, der har gjort, at vi som familie har udnyttet det. [...] Det er jo fantastisk. Det giver en mulighed for at planlægge og opdage. Jeg tror ikke vi havde opdaget [en shelterplads på Sydfyn], hvis det ikke havde været for det.' (Mand, Familie med børn)

For mange brugere er bookingsystemet værdifuldt, fordi det giver eneret til brug af shelteret, hvilket skal ses i relation til brugernes udtalte ønske om at kunne være alene med sin gruppe på shelterpladsen (se #4). Følgende kvindelig brugers udtalelse synes at være eksemplarisk: *'Jeg ønsker ikke at der er andre på shelterpladsen end mig og mit følge. Derfor skal den kunne reserveres.'* Shelterbrugerne synes at være meget enige om, at en afgørende del af oplevelsen på shelterturen består i at være

³ Det er ofte ikke tilladt at overnatte på anden vis end i shelteret på de pladser, der formidles via sitet www.bookenshelter.dk

uforstyrret sammen som gruppe, og at andre brugere udfordrer den oplevelse. En kvindelig shelterbruger forklarer, hvorfor hun ønsker at kunne være alene på shelter-tur. *'Jeg bruger shelterovernatninger til at slappe af med familie og venner. Så lige der ønsker jeg ikke selskab fra ukendte.'*

Selvom om brugerne langt overvejende er positive overfor mulighederne for forhåndsbooking, så giver det også nogle begrænsninger. En væsentlig begrænsning er, at booking – særligt i kombination med shelterpladsernes store popularitet i dele af sæsonen – begrænser mulighederne for spontanitet omkring shelterfriluftsliv. Shelter-ture kræver – ifølge denne kvindelige bruger – en vis grad af langtidsplanlægning, hvis man skal være sikker på at kunne komme afsted:

'Ja, det gør vi. For det bliver man jo næsten nødt til, hvis man vil være sikker på at have det. Og det var det vi ikke havde gjort sidste fredag, fordi det var så, "nu gør vi det", og så kommer man jo ud og oplever, der er optaget. Og så må man finde en anden løsning. Så jo, det gør, for at være sikker på at have det, om sommeren er det nødvendigt, simpelthen, for alt er jo snart optaget alle steder.' (Kvinde, Familie med børn)

Samlet set er brugerne dog tilfredse med de informations- og bookingmuligheder som portalen giver, idet mulighederne ser ud til at understøtte de oplevelser som shelterbrugerne søger.

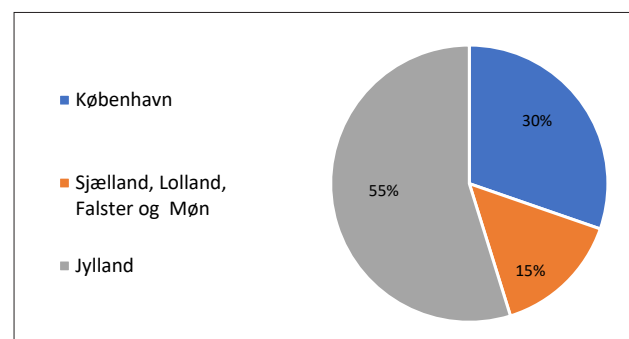

'Den moderne sheltertype er netop det, der gør de sydfynske shelterpladser specielle og attraktive.' (Mand fra Nordsjælland, Familie med børn)

#8 De Fynske sheltere tiltrækker brugere fra hele landet

Danskerne tager ikke kun på sheltertur i deres egen landsdel. Mange søger tillige gode friluftsoplevelser som shelterturister i andre dele af landet. To ud af fem shelterbookinger på www.bookenshelter.dk

foretages således af brugere, der er bosat uden for Fyn. Shelterturisterne kommer overvejende fra Jylland (55%), men næsten en tredjedel (30%) kommer fra København. En mindre del (15%) kommer fra Sjælland, samt Lolland, Falster eller Møn. Hved en tredjedel (32%) af shelterturisterne er på sheltertur i mindst tre døgn. Dobbelt så mange shelterturister som shelterbrugere fra Fyn foretrækker den moderne sheltertype frem for den traditionelle, og næsten to tredjedele (64%) af shelterturisterne benytter den moderne sheltertype.

Figur 15. Shelterturister opdelt efter landsdel

7 ANBEFALINGER

- 1. MANGFOLDIGHED** Organiser shelterpladserne som en del af et samlet udbud af overnatningsmuligheder og andre rekreative tilbud (f.eks. vandre- cykel- eller kajakruter) så mangfoldige oplevelsesmuligheder tilgodeses i et givet område.
- 2. BELIGGENHED** Placér shelterpladserne i rolige og smukke omgivelser, og gerne i nærheden af havet. Placér derudover nogle shelterpladser i omgivelser, der giver mulighed for udfordrende aktiviteter og leg i naturen.
- 3. ADGANGSMULIGHEDER** Placér flere shelterpladser, så der er adgang fra parkeringsmuligheder i området. Herved tilgodeses de mange shelterbrugere, der ankommer i bil.
- 4. ONLINE FORMIDLING** Formidl shelterpladsernes forskellige oplevelsesmuligheder, sheltertyper, faciliteter og beliggenhed online. Målet derudover formidlingen af shelterpladser, der er særlig egnet til udvalgte brugergrupper f.eks. familier med børn eller mindre erfarne brugere.
- 5. INDRETNING** Indret flere shelterpladser med kun ét shelter eller med sheltere, der fungerer som private enheder, så det er muligt at opholde sig uforstyrret på shelterpladsen.
- 6. SHELTERTYPE** Etablér shelterpladser med forskellige sheltertyper, så forskellige oplevelsesmuligheder, gruppestørrelser og erfaringsniveauer tilgodeses.
- 7. FACILITETER** Indret shelterpladserne med bålplads og adgang til brænde. Sikr adgang til toilet, drikkevand, skraldespand og siddepladser.

Med de syv ovenstående anbefalinger er det håbet, at undersøgelsen kan bidrage til at styrke vidensgrundlaget for planlægning af shelterfriluftsliv, så der kan tilbydes attraktive rammer til gavn og glæde for alle, der måtte have lyst at få gode oplevelser i det fri. Præmissen for anbefalingerne er, at der tages afsæt i private shel-

terbrugeres motiver, oplevelser, brugsmønstre og præferencer. Brugerne i undersøgelsen repræsenterer en stor diversitet, men der kan selvsagt være hensyn til andre brugergrupper eller andre formål, der gør det relevant at følge andre vej end nedenstående anbefalinger peger på.

■ Undersøgelsen

Design, case og sampling

Resultaterne i undersøgelsen stammer fra analyser af en spørgeskemaundersøgelse og otte interviews med shelterbrugere, der har booket et shelter via bookingportalen www.bookenshelter.dk i perioden 1. april til 30. september 2018. Portalen, der drives af Trente Mølle Naturskole, samler bl.a. information og bookingmuligheder af omkring 100 sheltere på Fyn, og formidleder i 2018 omkring 15.000 overnatningsdøgn i shelter⁴. På portalen findes et bredt udvalg af shelterpladser, der varierer mht. sheltertype, pladsstørrelse, overnatningskapacitet, beliggenhed, tilgængelighed, faciliteter og organisering. Lidt over halvdelen af disse sheltere kan karakteriseres som traditionelle sheltere, mens de resterende er en ny type arkitekttegnet shelter, der har et mere moderne udseende, og som alle har låger og luger, der kan åbnes og lukkes efter behov (se #5). Shelterne skal – med enkelte undtagelser – bookes før brug.

Datagenerering og analyse

Spørgeskemaundersøgelsen⁵ blev udsendt elektronisk via mail til 1889 unikke shelterbrugere (Shelterbookere). I alt 785 brugere besvarede spørgeskemaundersøgelsen, hvilket gav en tilfredsstillende svarprocent på 42%. Der blev gennemført deskriptiv statistik for samtlige variable i datasættet, hvilket blandt andet danner baggrund for beskrivelsen af deltagerne, hvad angår køn, alder og uddannelsesniveau samt deres motiver og præferencer i forbindelse med shelterfriluftsliv. Derudover er der konstrueret krydstabeller, der har til formål at skelne respondenternes besvarelser i forhold til forskellige karakteristika (fx brugergruppe, erfaringsniveau og lign.). Signifikans-

4 www.bookenshelter.dk er i 2020 blevet udvidet til også at dække sheltere på Lolland og i Fredericia

5 Baggrund, metoder, teoretisk grundlag, samt resultater og anbefalinger fra spørgeskemaundersøgelsen præsenteres i rapporten *Gode Rammer for rekreativt shelterfriluftsliv* af Arvidsen et al 2019. Rapporten kan hentes [her](#).

niveauet er sat til $p < 0.05$. I figurer og tabeller markeres signifikante forskelle med *.

Interviewundersøgelsen blev gennemført med otte informanter, der blev systematisk udvalgt blandt respondenter fra spørgeskemaundersøgelsen på baggrund af gruppesammensætning og erfaringsniveau. Informanterne blev tilfældigt udvalgt fra otte puljer af respondenter, der blev genereret på baggrund af data fra spørgeskemaundersøgelsen. De otte puljer bestod af de fire grupper *familier, venner, par og solobrugere*, der hver var delt i de to erfaringsgrupper *mest erfaring og mindst erfaring*⁶. Denne strategi blev valgt med henblik på at skabe maksimal variation. Interviewene, der enten foregik privat hos shelterbrugere eller på Syddansk Universitet blev optaget og transskriberet. Interviewene blev gennemført med udgangspunkt i en semistruktureret interviewguide, der omhandlede fem overordnede temaer: *shelterfriluftsliv i praksis; motiver, oplevelser og udbytte af shelterfriluftsliv; præferencer for rammer; relationer til andre brugere*, samt *ideer og ønsker*. Transskriptionerne blev derefter behandlet gennem en tematisk analyse (Braun, Clarke & Weate 2017).

Centrale begreber og teoretiske forankring

Shelter, shelterplads og shelterfriluftsliv

Et *shelter* er et primitivt ly, hvor vandrere, kajakroere, cyklister og andre, der bevæger sig i naturen, kan overnatte eller tage ophold. Shelteret, der i sin oprindelige form kan beskrives som en lav åben hytte eller et halvtag med tre lukkede sider og én åben side, findes mange steder i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

En *shelterplads* er et område, der ligger i tilknytning til et eller flere sheltere, og som typisk har forskellige facili-

6 Gruppen af de mindst erfarne udgøres af brugere der har overnattet mindre end 5 gange i shelter indenfor de seneste 12 måneder. Gruppen af de mest erfarne udgøres omvendt af brugere der har overnattet mindst 5 gange i shelter indenfor de seneste 12 måneder.

teter tilknyttet i form af eksempelvis bålplads, sanitære faciliteter og forskellige former for siddemuligheder.

Shelterfriluftsliv kan foregå i flere forskellige kontekster og været styret af forskellige formål. Fx kan shelterfriluftsliv indgå som en pædagogisk aktivitet i forskellige skole- eller institutionskontekster, ligesom det kan være en del af et organiseret fritidstilbud som fx spejdere eller andre foreninger. Ligeledes kan shelterfriluftsliv fungere som en fritidsaktivitet for fx familier eller venner. I denne undersøgelse fokuseres der på shelterfriluftsliv som en selvorganiseret, privat og rekreativ aktivitet, der foregår i fritiden.

En oplevelsesorienteret tilgang

Virkningsfuld og effektiv planlægning og styring af rekreative friluftsområder fordrer indsigt i hvad brugerne laver, hvorfor brugerne gør som de gør og hvilken rolle rammerne – herunder de landskabelige, de facilitetsmæssige, de formidlingsmæssige og de sociale rammer – spiller for brugernes oplevelser (Moore & Driver 2005; Manning 2011). Shelterfriluftsliv forstås i denne undersøgelse gennem *en oplevelsesorienteret tilgang*, hvor det antages, at brugerne deltager i rekreativt friluftsliv med henblik på særlige rekreative oplevelser og udbytter (Moore & Driver 2005; Manning 2011). Den oplevelsesorienterede tilgang til planlægning og styring af rekreativt friluftsliv indebærer, at en række nært sammenhængende dimensioner ved rekreativt friluftsliv må tages i betragtning: 1) brugernes motiver for aktiviteten, 2) brugernes opnåede gevinster ved aktiviteten, 3) friluftslivaktiviteten i sig selv, samt 4) rammerne for friluftslivaktiviteten (Moore & Driver 2011; Manning 2011). En afgørende pointe er, at ingen af de ovenstående dimensioner alene udgør et tilstrækkelig grundlag for at forstå brugernes rekreative shelterfriluftsliv, hvilket er begrundelsen for studiets flerdimensionelle tilgang til undersøgelse af shelterfriluftsliv. De fire dimensioner har været styrende for såvel udformningen af spørgeskemaundersøgelsen som de kvalitative interview.

Litteratur og links

Arvidsen, J., Kristensen, M.S., Elmoose-Østerlund, K. & Iversen, E.B. (2019). *Gode rammer for shelterfriluftsliv. Brug, motiver og præferencer*, Syddansk Universitet, *Movements* 2019:10, s. 7-24, 29-59). Rapporten kan findes her: www.sdu.dk/da/om_sdu/institutter_centre/c_isc/nyt_cisc/shelterfriluftsliv

Braun, V., Clarke, V. & Weate, P. (2017). Using thematic analysis in sport and exercise research. In G. Smith & A. C. Sparkes (Eds.), *Routledge Handbook of Qualitative Research in Sport and Exercise*. London & New York: Routledge - Taylor & Francis Group.

Kristensen, M.S., Arvidsen, J., Elmoose-Østerlund, K. & Iversen, E.B. (In review). Motives for shelter camping. A survey-study on motivational differences across group composition and experience level.

Manning, R. E. (2011). *Studies in outdoor recreation: Search and Research for Satisfaction*. Corvallis, Oregon: Oregon State University Press.

Moore, R. L. & Driver, B. L. (2005). *Introduction to Outdoor Recreation: Providing and Managing Natural Resource Based Opportunities*. Venture Pub.

Læs mere om projektet [her](#)

..... KORT FORTALT

INDSIGT I SHELTERFRILUFTSLIV

SDU